

Mook beseftte dat tal van hindernissen genomen moesten worden voordat uiterlijk op 1 januari '49 het einddoel zou zijn bereikt; zij evenwel achtten het van primair belang, zulks mede om gevechten op grote schaal te voorkomen, dat dat einddoel duidelijk was gesteld: een Unie met twee samenstellende delen, nl. het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Indonesië (met daarin als evident dominerende eenheid de Republiek die Java en Sumatra zou omvatten) – een Unie die geen koninkrijk was maar wèl een koning zou krijgen. Een vreemde constructie! Schermerhorn zag dat heel wel in. 'Het meest wezenlijke punt van alles blijft toch', noteerde hij tien dagen na het einde van de besprekingen te Linggadjati,

'dat het Koninkrijk, althans in zijn oude vorm, in twee stukken gaat en men de Verenigde Staten van Indonesië daaronder niet meer mag begrijpen. In plaats daarvan scheidt de Unie een bepaald verband, dat men toch nauwelijks een rijksverband kan noemen. Wel is van Poll van plan om het geval in Nederland toch over die boeg te gooien, maar ik benijd hem bij deze bezigheid niet. Zegt men: er is een staatsverband, dan is dat wèl juist. De moeilijkheid voor de heren zal wel zijn dat hier iets geschapen is waarvan geen voorbeeld bestaat.'¹

*

Zowel in Nederland als in de Republiek alsook bij de Nederlanders en Indische Nederlanders in Indië rezen grote bezwaren tegen de ontwerp-overeenkomst van Linggadjati.

Wij beginnen met Nederland.

Daar had het kabinet-Schermerhorn, menende dat het aanbeveling verdiende om de grondwettige regel te verzachten dat wijzigingen in de Grondwet door de Staten-Generaal in tweede lezing met een meerderheid van twee-derde moesten worden aanvaard, voorgesteld dat die twee-derde meerderheid door een van drie-vijfde zou worden vervangen. In eerste lezing had de Voorlopige Tweede Kamer dat voorstel begin mei '46 goedgekeurd – na de verkiezingen leek dat vooral daarom van belang omdat de Katholieke Volkspartij en de Partij van de Arbeid samen twee-en-zestig van de honderd Tweede Kamer-zetels innamen. Beide partijen steunden het Indonesië-beleid, hetwelk, dat was duidelijk, vroeg

¹ *Het dagboek van Schermerhorn*, p. 125 (23 nov. 1946).